

TÜRKİYE İKLİMİ

Türkiye'de çok çeşitli iklimler görülür. İklim çeşitliliğine sebep olan faktörler şunlardır:

- Üç tarafının denizlerle çevrili olması
- Yükseltisinin fazla olması
- İlman iklim kuşağında bulunması
- Yer şekillerinin çeşitlilik göstermesi
- Kuzeyinde ve güneyinde dağların denize paralel uzanması

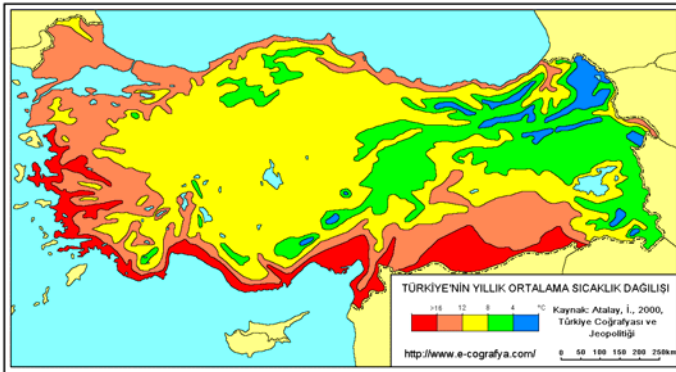
Türkiye, genelde Akdeniz ikliminin etkisi altındadır. Çünkü, ülkemiz genelinde yazlar kurak, kışlar yağışlı geçer. Ancak bununla beraber, birbirlerinden belirgin farklarla ayrılabilen karasal ve Karadeniz iklimleri de etkili olmaktadır.

TÜRKİYE'DE İKLİM ELEMANLARI

A. SICAKLIK

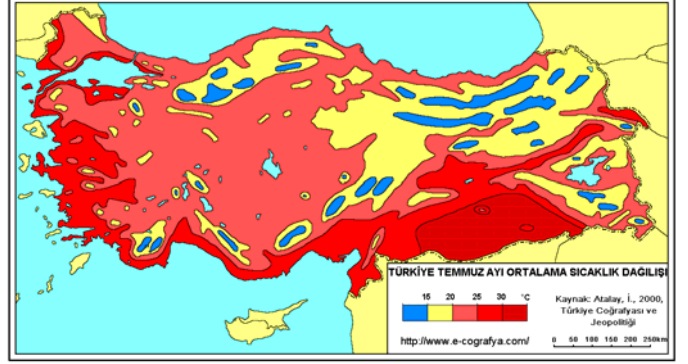
Türkiye'de sıcaklık, kıyılarda enlem farkına, iç kesimlerde ise denizden uzaklık, yükselti, yer şekilleri gibi faktörlere bağlı olarak değişir.

1. Yıllık Ortalama Sıcaklık Dağılışı

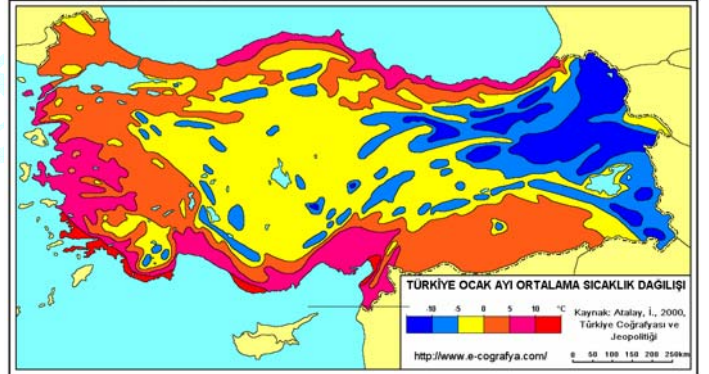
- En düşük ortalama sıcaklıklar, Kuzeydoğu Anadolu'da görülür.
- En yüksek ortalama sıcaklıklar, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin güneyi ile Akdeniz kıyılarında görülür.
- En düşük sıcaklık ile en yüksek sıcaklık arasındaki fark 8°C den fazladır.
- Sıcaklık genelde güneyden kuzeye gidildikçe azalmaktadır.

2. Temmuz Ayı Ortalama Sıcaklık Dağılışı

- Temmuz ayında en düşük sıcaklık, Kuzeydoğu Anadolu, Karadeniz kıyıları ve Marmara'nın kuzeyinde görülür.
- Bu ayda en yüksek sıcaklıklar, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde görülür.
- Temmuz ayında bugüne kadar ölçülmüş en yüksek sıcaklık değeri 46,5°C ile Ş. Urfa iline aittir.

3. Ocak Ayı Ortalama Sıcaklık Dağılışı

- Ocak ayında, bölgeler arasındaki sıcaklık farkı, Temmuz ayına oranla daha fazladır.
- En düşük sıcaklıklar, Kuzeydoğu Anadolu'da görülür.
- En yüksek sıcaklıklar Akdeniz kıyı kesiminde görülür.
- Ocak ayında bugüne kadar ölçülmüş en düşük sıcaklık değeri -43,2 °C ile Ağrı iline aittir.

Türkiye'de günlük ve yıllık sıcaklık farkları kıyı bölgelerimizde az, iç bölgelerimizde fazladır. En az yıllık fark Doğu Karadeniz kıyılarında görülür. (15 - 16°C). En çok yıllık fark ise, Kuzeydoğu Anadolu'dadır. (Erzurum'da 27°C, Kars'ta 29°C, Ağrı'da 31 °C)

B. BASINÇ VE RÜZGÂRLAR BASINÇ

Türkiye'de mevsimlere, deniz ve karalara ve yerel ısınma farklarına bağlı olarak oluşan basınç merkezlerinin yanı sıra, Türkiye'nin dışında oluşan ve Türkiye'yi etkisine alan gezici basınç merkezleri de bulunmaktadır.

Türkiye'yi en çok etkileyen basınç merkezleri şunlardır:

a. Sibirya Antisiklonu: Sibirya üzerinde oluşur. Türkiye'yi kışın etkiler. Soğuk ve kar getirir. 60° enlemleri çevresinde oluşmasına rağmen, soğumadan dolayı termik kökenlidir.

b. Asor Antisiklonu: Atlas Okyanusu üzerindeki Asor Adaları çevresinde, 30° DYB alanına bağlı olarak oluşur. Kış mevsiminde Sibirya antisiklonu ile birleşerek Türkiye üzerinde etkili olduğunda İzlanda siklonu Türkiye'ye sokulamaz. Bunun sonucunda da ülkemizde kışlar soğuk, sert ve kar yassı, geçer.

c. Basra Siklonu: Basra Körfezi çevresinin aşırı ısınmasıyla oluşur. Samyeli rüzgarları vasıtasıyla Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde etkili olur. Havadaki nemi kurutarak sıcaklık ve buharlaşmayı artırır 30° Kuzey enlemi çevresinde oluşmasına rağmen, ısınmadan dolayı termik kökenlidir. Türkiye'de yaz mevsiminde etkilidir.

d. İzlanda Siklonu: İzlanda üzerinde oluşur. Türkiye'de kışın ve ilkbaharda etkili olur. Etkili olduğunda Türkiye'de kışlar ılık, kısa ve yağmurlu geçer. 60° enlemleri çevresinde oluştuğu için dinamik kökenlidir.

RÜZGÂRLAR

Türkiye'ye, kuzeybatı, kuzey ve kuzeydoğudan esen rüzgârlar enlemin etkisiyle, hava sıcaklığını düşürürler. Güneybatı, güney ve güneydoğudan esen rüzgarlar ise hava sıcaklığını yükseltirler.

a. Soğuk Yerel Rüzgarlar:

Karayel: Balkanlar'daki yüksek basınç ve Basra Körfezi'ndeki alçak basınç sonucu oluşur. Kuzeybatıdan soğuk ve kuru olarak eser. Kış mevsiminde Marmara Bölgesi ile Batı Karadeniz'de sıcaklıkları azaltarak kar yağışına neden olur.

Yıldız: Kuzeyden eser. Karadeniz üzerinden geldiği için soğuk ve nemlidir. Karadeniz Dağları'nda yağış bırakır.

Poyraz: Marmara, Karadeniz ve İç bölgelerimize kuzeydoğudan esen soğuk, kuru bir rüzgardır. Doğu Avrupa'daki yüksek basıncın etkisi sonucunda oluşur. Kışın sıcaklıkları azaltarak kar yağışına neden olur. Yaz poyraza ise serin ve kuru olarak eser.

Ege Denizi'nde, yazın poyraz benzeri rüzgârlar tam kuzeyden eserler. Eski Yunanlılar bu rüzgârlara, ticaret rüzgârı anlamında Etesia demişlerdir. Bugün de, Dünya literatüründe Ege Denizi'nde yazın kuzeyden esen rüzgârlara **etezyen** denilmektedir.

b. Sıcak Yerel Rüzgarlar

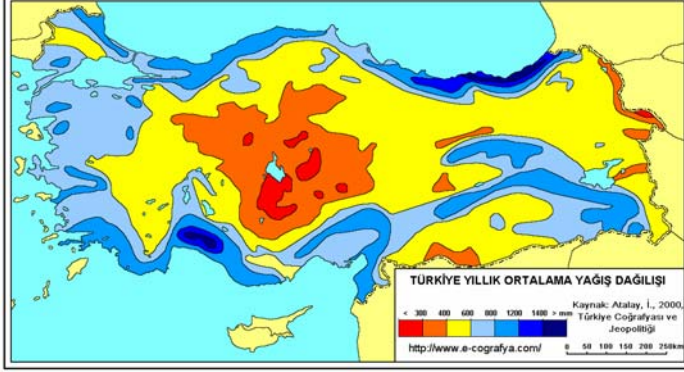
Lodos: Kuzey Afrika'daki yüksek basınç ve Hazar Denizi'ndeki alçak basınç sonucu oluşur. Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinde etkilidir. Akdeniz'den geldiği için nemli ve sıcaktır. İç kesimlere sokulurken yükseltinin etkisiyle soğuyarak yağışa neden olur. Kış mevsiminde etkili olduğu bölgelerde, sıcaklığı artırarak kar erimelerine neden olur.

Kible: Güneyden eser. İç kesimlerimizde etkili olur. Akdeniz Bölgesi'nde nemli ve sıcak, iç kesimlerde ise, kuru ve sıcak olarak eser.

Keşişleme (Samyeli): 30° enlemi çevresindeki dinamik yüksek basıncın etkisi sonucu oluşur. Suriye Çölü'nden Güneydoğu Anadolu'ya doğru eser. Sıcak ve kurudur. Bitkiler üzerinde kurutucu etkisi vardır.

C. NEM VE YAĞIŞLAR

Türkiye'de, yıllık ortalama yağış bakımından, bölgeler arasında büyük farklılıklar vardır. Bazı bölgelerde ortalama yağış 2500 mm'yi bulurken, bazı bölgelerde 250 mm'nin altına inmektedir.

Türkiye'de yağışın dağılımını incelediğimizde şu özellikler görülür:

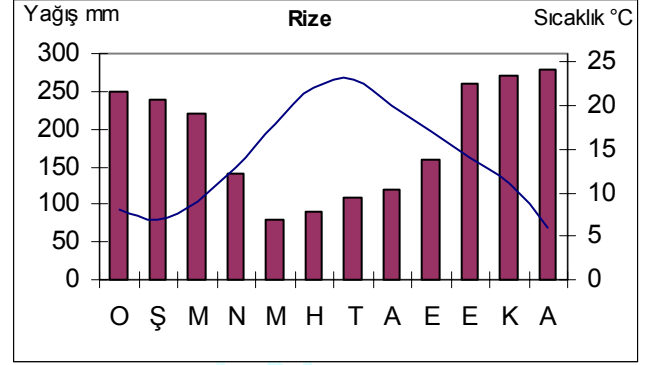
- Türkiye'de yağış dağılımı haritası ile yer şekilleri haritası karşılaştırıldığında, aralarında yakın ilgi bulunduğu tespit edilmektedir.
- Türkiye'de fazla yağış alan yerler (1000 mm. den fazla), Doğu ve Batı Karadeniz bölümleri ile bazı Batı ve Doğu Anadolu dağlarıdır. En fazla yağış alan yer Rize çevresidir. (2400 mm. den fazla)
- Türkiye'de orta derecede yağış alan yerler (500 mm -1000 mm arası), Akdeniz, Ege, Marmara, Orta Karadeniz, Doğu Anadolu ve İç Anadolu'nun kuzey kesimleridir.
- Türkiye'de az yağış alan yerler (500 mm'nin altında), İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve yer yer Doğu Anadolu'nun çukur yerleridir. En az yağış alan yer, Tuz Gölü çevresi ile Iğdır Ovası civarıdır. (250 mm nin altında)
- Yağışın mevsimlere dağılımı (yağış rejimi) bakımından bölgeler arasında önemli farklılıklar görülür. Karadeniz Bölgesi her mevsim yağışlıdır. Bunun dışında kalan bölgelerde kurak ve yağışlı dönemlere rastlanır. Kurak dönem genellikle yazı rastlarken, yağışlı dönem kışa rastlar.

TÜRKİYE'DE İKLİM ÇEŞİTLERİ

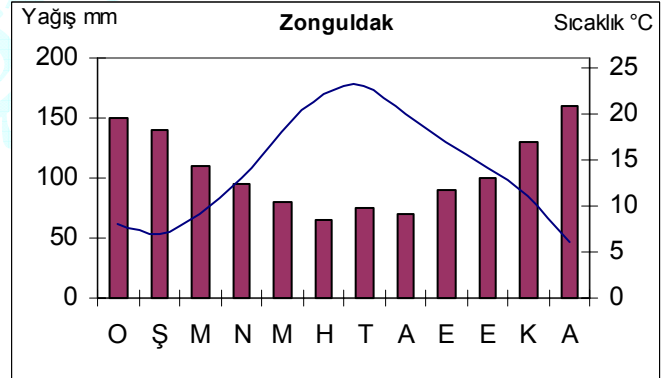
Türkiye'de genel olarak üç ana iklim tipi görülür. Bunlar, Karadeniz ve Akdeniz iklimleri ile karasal iklimdir.

1. Karadeniz İklimi: Bu iklim, asıl olarak Kuzey Anadolu Dağları'nın Karadeniz'e bakan yamaçlarında görülür. Genel özellikleri şöyledir:

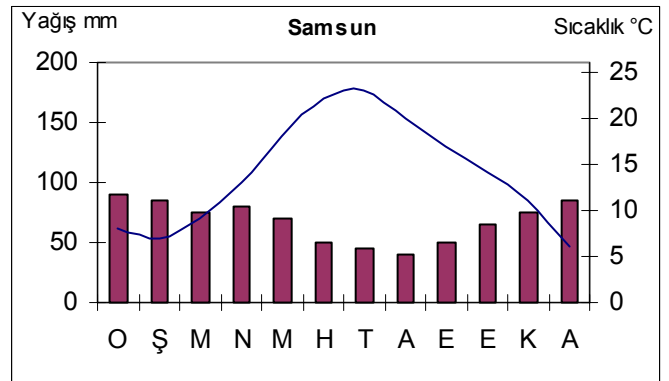
- Her mevsim yağışlıdır.
- Doğu Karadeniz Bölümü'nde maksimum yağış sonbaharda, minimum yağış ilkbaharda düşer.
- Yıllık yağış miktarı 2000 - 2500 mm dir.

- Batı Karadeniz Bölümü'nde de maksimum yağış sonbaharda, minimum yağış ilkbaharda düşer. Yıllık yağış miktarı 1000 -1500 mm dir.

- Orta Karadeniz Bölümü'nde ise maksimum yağış kışın, minimum yağış yazın olmaktadır. Yıllık yağış miktarı 700 -1000 mm dir.

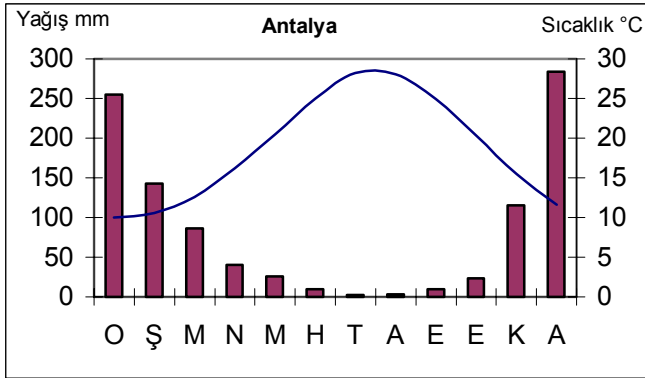

- Karadeniz ikliminin görüldüğü alanlarda kar yağışlı günlerin ortalaması 18 gündür.

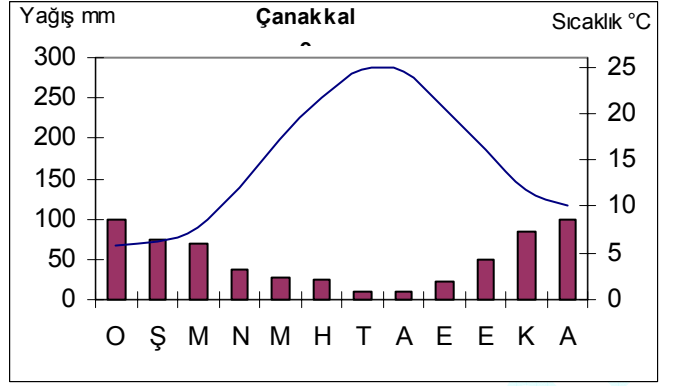
- Yıllık ortalama sıcaklık 13-15°C'dir.
- Ocak ayı ortalama sıcaklığı 6 - 7°C'dir.
- Temmuz ayı ortalama sıcaklığı 21 - 23°C'dir.
- Yıllık sıcaklık farkı 13 -15°C'dir.
- Tabii bitki örtüsü ormandır. Yüksek yerlerde Alpin çayır görülür.
- Kuzey Anadolu Dağları'nın güneye bakan kesimlerinde, deniz etkisinin azalması nedeni ile yağışlar azalır ve sıcaklıklar düşer. Karasal etki görülmeye başlar. (Kastamonu, Bayburt, Gümüşhane gibi)

2. Akdeniz İklimi: Bu iklim tipi, ülkemizde en belirgin olarak Akdeniz kıyılarında görülmekle birlikte, Ege ve Marmara bölgelerinde de etkili olmaktadır. Genel özellikleri şöyledir:

- Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır.
- Maksimum yağış kışın, minimum yağış yazın düşer.
- Yaz ve kış yağışları arasındaki fark oldukça fazladır.

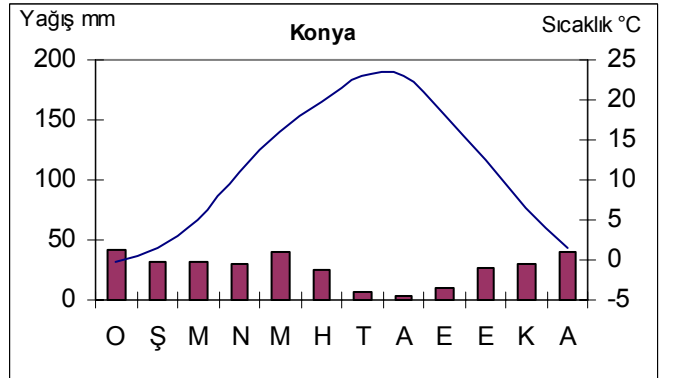
- Yıllık yağış ortalaması 600 - 1000 mm arasında değişir.
- Yıllık sıcaklık ortalaması 18 - 20°C'dir.
- Ocak ayı ortalaması 8 - 10°C, Temmuz ayı ortalaması ise 28 - 30°C'dir.
- Yıllık sıcaklık farkı 15 - 18°C arasında değişir.
- Ege Bölgesi'nde dağların kıyıya dik uzanması, Akdeniz ikliminin iç kesimlere sokulmasını sağlamıştır.
- Marmara'da görülen Akdeniz ikliminde, yazlar Akdeniz kıyılarına göre daha serindir. Kışlar ise soğuk ve karlı geçer.

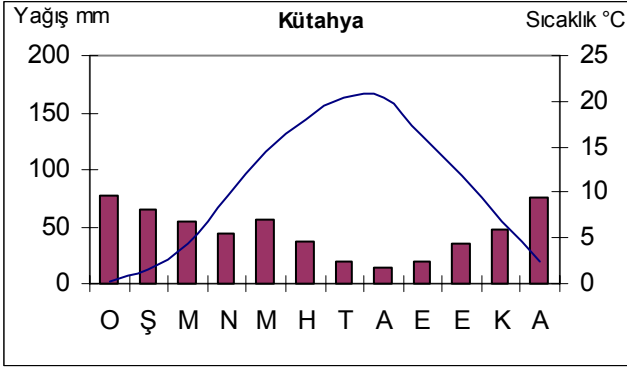
- Akdeniz ikliminin karakteristik bitki örtüsü zeytin, zakkum, mersin, kocayemiş, defne, kekik, vb. bitkilerden oluşan makilerdir.

3. Karasal İklim: Ülkemizde karasal iklim, İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ile İçbatı Anadolu Bölümü'nde görülür. Ancak karasal iklim, bu bölgelerde bazı farklılıklar gösterir. Ülkemiz-deki orasal iklimin özellikleri hakkında şunları söyleyebiliriz:

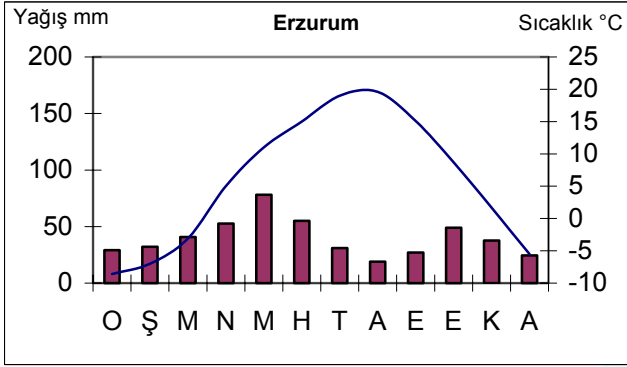
- Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır.
- İç Anadolu Bölgesi'nde maksimum yağış ilkbaharda, minimum yağış yazın düşer.
- İç Anadolu'da ortalama yağış 300 - 400 mm'dir. (Yüksek yerlerde 500 - 600 mm'yi bulur)
- İç Anadolu'nun kış sıcaklık ortalaması 1 - 2°C, yaz sıcaklık ortalaması 22 - 23°C, yıllık sıcaklık ortalaması ise 10 - 12°C'dir.

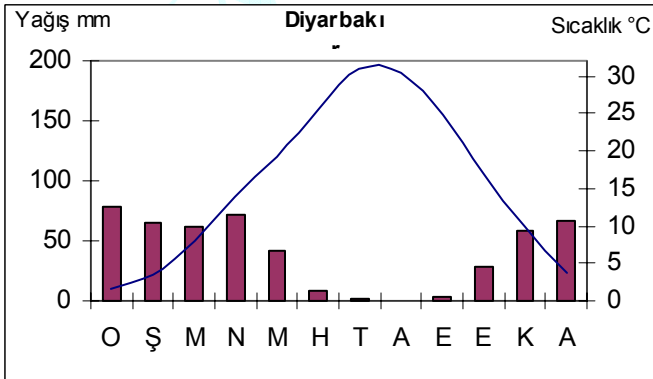
- Ege Bölgesi'nin İçbatı Anadolu Bölümü'nde yağışlar kıyıya nazaran çok azdır.

- Doğu Anadolu'nun kuzeydoğu kesiminde yıllık sıcaklık ortalaması 4 - 6°C'dir.
- Kuzeydoğu Anadolu'da kış sıcaklık ortalaması -7, -10°C, yaz sıcaklık ortalaması 17 - 19°C'dir.

- Yıllık yağış miktarı 500 - 600 mm'dir.
- Kuzeydoğu Anadolu'da maksimum yağış ilkbaharda ve yazın, minimum yağış kışın görülür.
- Güneydoğu Anadolu'da ise ortalama yağış 400 - 700 mm'dir.
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kış mevsimi pek donlu geçmemekle beraber, yaz mevsiminde şiddetli kuru sıcaklar egemendir.

- Güneydoğu Anadolu'da yıllık ortalama sıcaklık 15 - 16°C, kış sıcaklığı 3 - 4°C, yaz sıcaklığı ise 30 - 35°C dir.
- Güneydoğu Anadolu'da maksimum yağış kışın, minimum yağış yazın düşmektedir.